K 24/2022 vp
Suojeluasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Talousvaliokunta 8.2.2023

Asia: K 24/2022 vp Ilmastovuosikertomus 2022

Luonnonsuojeluliitto kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua asiasta.

Luonnonsuojeluliiton tärkeimmät huomiot:

- Ilmastovuosikertomus 2022 ei kaikilta osin täytä uuden ilmastolain vaatimuksia. Ilmastovuosikertomuksesta ei käy kansalaisille ja päättäjille ymmärrettävästi ja selkeästi ilmi miten ilmastotoimet edistyvät, onko Suomi saavuttamassa kansallisesti asetetut ilmastotavoitteet ja EU-velvoitteet ja onko lisätoimille tarvetta hiilinielujen romahtamisen seurauksena.
- Ilmastolain seurantapykäliä on noudatettava entistä huolellisemmin vastaisuudessa ja kaikissa tilanteissa valtioneuvostolla on vastuu riittävän seurannan varmistamisesta.
- Ilmasto- ja energiapoliittisen ministerityöryhmän sopima virkamiestyöryhmä paikkaa osaltaan ilmastolain mukaisessa seurannassa ilmenneitä puutteita. Tämän vuoksi sen työn edistyminen ja laadukkuus ovat ensiarvoisia, jotta tulevissa hallitusneuvotteluissa on ajantasaiset ja riittävät tiedot käytössä ilmastolain mukaisista riittävistä lisätoimista linjaamiseksi.

Suomi on sitoutunut tekemään oman osansa Pariisin ilmastosopimuksen 1,5°C kuumenemisrajassa pysymisestä. Sopimus velvoittaa kaikkia osapuolia vahvistamaan toimiaan vähintään viiden vuoden välein eikä se tunnista mahdollisuutta heikentää toimia. Suomi on antanut kansallisen panoksensa Pariisin ilmastosopimukseen osana EU:ta, mistä seurauksena ovat EU-tason velvoitteet eri sektoreilla. Näiden toimien riittävyyttä tarkastellaan ensimmäisen maailmanlaajuisen tilannekatsauksen yhteydessä. Lisäksi Suomen kansalliset ilmastotavoitteet on asetettu ilmastotutkijoiden suositusten pohjalta ja kirjattiin heinäkuussa 2022 voimaan astuneeseen uuteen ilmastolakiin.

Ilmastovuosikertomus 2022 on ensimmäinen laatuaan uuden lain ja uusien tavoitteiden alla. **Ilmastolaissa säädetty ilmastovuosikertomus on keskeinen työkalu ilmastopolitiikan seurannassa**. Eduskunta on kirjelmällään (K 17/2019 vp) erityisesti edellyttänyt, että ilmastovuosikertomusta uudistetaan strategisempaan suuntaan siten, että se *"tukee parhaalla mahdollisella tavalla ilmastopoliittista keskustelua ja vahvistaa raportointia siitä, miten toimien toteutus vastaa tiukentuviin tavoitteisiin ja mitä toimia päästökehityksen saaminen toivotulle kehitysuralle edellyttää."*

Luonnonsuojeluliiton mielestä uusin ilmastovuosikertomus 2022 on asianmukainen päästöjen ja poistumien kehityksen kuvauksen osalta. **Ilmastovuosikertomus on kuitenkin puutteellinen ilmastolain 18.2 § kohta 2 velvollisuuden osalta** eli siinä *"arvio ilmastopolitiikan suunnitelmissa esitettyjen nykyisten ja suunniteltujen toimien riittävyydestä seuraavan 15 vuoden ajalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen osalta ja arvio niiden saavuttamisen edellyttämien 16 §:n 1 momentissa tarkoitettujen lisätoimien tarpeesta"*, on puutteellinen.

Tämä on ongelmallista, sillä ilmastolain mukainen seurantajärjestelmä on rakennettu niin, että ilmastovuosikertomus on keskeisin lain määrittelemä työkalu tavoitteissa pysymisen seurantaan ja

sen pohjalta valtioneuvosto voi tarvittaessa käynnistää lain mukainen lisätoimimenettely tavoitteiden saavuttamiseksi. Lain 16.1 § mukaan ”*Seurannan perusteella valtioneuvosto päättää tarvittaessa tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista lisätoimista.“*

Hiilinielujen romahdus viimeisen 10 vuoden aikana ja maankäyttösektorin muuttuminen päästölähteeksi vuonna 2021 vaarantavat Suomen ilmastolaissa asetetut ilmastotavoitteet. Etlan arvion mukaan Suomelle ei kuitenkaan voida laskea päästövähennyspolkua hiilineutraaliuteen vuonna 2035, sillä Suomen hiilinielut romahtivat vuonna 2021.

Ilmastovuosikertomus on laadittu aikana, jolloin poikkeuksellinen hiilinielun romahdus oli tiedossa. Vuosikertomuksessa tilanne todetaan, mutta lisätoimien tarvetta arvioidaan puutteellisesti.

Päästövähennystavoitteiden saavuttamisesta ilmastovuosikertomuksessa todetaan seuraavaa:

“Ilmastovuosikertomuksessa käytettyjen skenaarioiden pohjalta voidaan arvioida, että päästökaupan ja taakanjakosektorin toimet ovat riittäviä päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteiden saavuttamiseen liittyy kuitenkin huomattavaa epävarmuutta, eikä käytetyissä skenaarioissa ole otettu huomioon energian hinnannousua tai maankäyttösektorin päästö- ja nielukehitystä.”

Vuoden 2022 ilmastovuosikertomuksessa kerrotaan siis ne tekijät, joiden vuoksi Suomen hiilineutraaliustavoitteen ja EU:n LULUCF-velvoitteiden saavuttaminen ovat ottaneet merkittävästi takapakkia ja **nettopäästöt ylittävät nyt vuoden 2005 tason**. Vuosikertomuksessa myös tunnistetaan, että tilanteen korjaaminen ei välttämättä ole yksinkertaista eikä nopeaa.

Luonnonsuojeluliiton mielestä ilmastovuosikertomuksesta olisi tullut löytyä selkeät viestit hiilinielujen romahtamisen seurauksista vuoden 2030 tavoitteille sekä hiilineutraaliustavoitteelle sekä arvio lisätoimien tarpeesta. Hiilinielujen romahdus vaikuttaa paitsi maankäyttösektorin lisätoimitarpeeseen se myös luo tarpeen löytää lisää päästövähennyksiä taakanjakosektorilta. Tämä johtuu siitä, että EU-sääntely sisältää jouston maankäyttösektorin ja taakanjakosektorin välillä. Luonnonvarakeskuksen selvityksen mukaan metsien hiilinielun aleneminen aiheuttaa mittavan lisätarpeen hiilinieluyksiköille tai taakanjakosektorin lisäpäästövähennyksille kaudella 2021-2025. **Noin 50–80 miljoonaa CO_2- ekvivalenttitonnin hiilinieluvaje** on enemmän kuin Suomen vuosittaiset ilmastopäästöt. Myös velvoitekauden 2026-2030 hiilinieluvelvoitteisiin pääseminen vaatii Suomen hiilinielujen huomattavaa vahvistamista. **EU-velvoitteiden rikkomisella Suomi vaarantaa koko EU:n ilmastotavoitteissa pysymisen ja sillä on mittavia taloudellisia vaikutuksia Suomelle.**

Luonnonsuojeluliitto on huolissaan ilmastolain uskottavuudesta, mikäli sen mukaista seurantajärjestelmää ei asianmukaisesti noudateta. Valtioneuvostolla on ollut ilmastovuosikertomusta laadittaessa kaikki tarpeellinen tieto nieluromahduksen vakavuudesta ja mittakaavasta. Tällä hetkellä korkein hallinto-oikeus tutkii, onko valtioneuvosto noudattanut asiassa ilmastolakia. Se on pyytänyt valtioneuvostolta aiheesta lisäselvityksen ja tehnee ratkaisunsa kevään kuluessa.

Luonnonsuojeluliiton mielestä valiokunnan tulee edellyttää ilmastolain seurantapykälien huolellisempaa noudattamista ilmastovuosikertomuksen laadinnassa vastaisuudessa ja edellyttää ministerityöryhmänsopiman virkamiestyöryhmän toimittamaan alustavat ehdotukset maankäyttösektorin nettonieluja riittävästi vahvistaviksi toimiksi kevään 2023 hallitusneuvotteluihin. Koska virkamiestyöryhmän työ osaltaan paikkaa ilmastolain seurantavelvoitteiden täyttämisen puutteita sen työn edistymisen ja laadukkuuden varmistaminen on erityisen tärkeää lain vaatimusten täyttämiseksi ja tarvittavista lisätoimista linjaamiseksi hallitusneuvotteluissa. Luonnonsuojeluliitto toivookin, että työryhmän edistymistä seurataan tarkasti ja että se kuulee laajasti alan tutkijoita ja erityisesti ilmastolain mukaista Suomen ilmastopaneelia.

Lisätietoja

Suomen luonnonsuojeluliitto – Finnish Association for Nature Conservation
Itälahdenkatu 22 b, FI-00210 Helsinki, Finland | tel. +358 9 228 081
www.sll.fi | toimisto@sll.fi

suojeluasiantuntija Hanna Aho, puh. 040 628 9495, hanna.aho@sll.fi